

Despre admisibilitate în dreptul procesual civil

On Admissibility in Civil Procedural Law

Asist. univ. dr. **Cătălin LUNGĂNAȘU***
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

Admissibility is an intrinsic element of any claim brought in front of a court, including claims regarding the evidence management in civil litigations. Inextricably linked to all judicial proceedings, it is an implementation of the right to a fair trial, ensured by the free access to justice.

Keywords: *admissibility; free access to justice; the right to a fair trial.*

Rezumat

Admisibilitatea este un element intrinsec al oricărei cereri adresate instanței, incluzând aici și cererile privitoare la administrarea mijloacelor de probă în cadrul unui litigiu civil, indisolubil legat de tot ce înseamnă procedură judiciară, fiind o concretizare a dreptului la un proces echitabil, asigurat prin liberul acces la justiție.

Cuvinte-cheie: *admisibilitate; liberul acces la justiție; dreptul la un proces echitabil.*

1. Aspecte generale

În repetate rânduri am manifestat interes față de problema *admisibilității* anumitor cereri¹, însă nu am dedicat un studiu noțiunii în cauză, motiv pentru care am găsit util prezentul demers. Vom folosi tocmai această terminologie, de „noțiune” pentru a-i putea urmări trăsăturile fără a recurge la însușiri predefinite în cazul includerii într-o anumită categorie juridică (cum ar fi o instituție juridică, un principiu de drept etc.). În condițiile în care legiuitorul nu definește expres ce înțelege prin admisibilitate, definiția dată de Dicționarul explicativ al limbii române² este un punct de vedere util pentru început. Astfel, observăm că „admisibil” este un adjectiv și exprimă însușirea de a fi admis, în timp ce „admisibilitatea” exprimă posibilitatea de a fi admis, calitatea a ceea ce este admisibil. Drept urmare, fiind explicații circulare, trebuie reținută și cea oferită verbului *a admite*, pe care o considerăm în bună măsură lămuritoare, respectiv sensul „a da curs favorabil unei cereri” își găsește utilitate în prezenta analiză.

Lipsa unei definiții legale este o situație obișnuită, fiind în acord cu normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, respectându-se astfel cerințe elementare ce decurg din teoria dreptului și izvoarele formale ale dreptului. Se observă că art. 36 alin. (4) din Legea nr. 24/2000³ privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative impune ca textele legale să fie

* catalinlunganasu@yahoo.com.

¹ C. Lungănașu, *Admisibilitatea contestației la executare în condițiile altui titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească*, în „Analele Universității de Vest din Timișoara – Seria Drept”, nr. 2/2017, pp. 69-89; C. Lungănașu, *Admisibilitatea contestației la executare în condițiile titlului executoriu reprezentat de o hotărâre judecătorească sau arbitrală*, în „Revista română de executare silită”, nr. 1/2018, pp. 78-98; C. Lungănașu, *Admisibilitatea cererii de suspendare a executării silite*, în „Revista română de executare silită”, nr. 2/2018, pp. 30-46.

² A se vedea Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2016, p. 16 pentru cei trei termeni explicați: admisibil, admisibilitate și a admite.

³ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 215/06.04.2010.

redactate prin folosirea cuvintelor în înțelesul lor curent, în timp ce semnificația unei noțiuni sau a unui termen se stabilește prin actul normativ numai dacă nu este consacrată sau poate fi diferită (cu sensuri multiple), conform art. 37 alin. (2) din același act normativ. De asemenea, potrivit art. 38 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, utilizarea unor explicații este limitată la normele interpretative și strict în măsura în care sunt necesare pentru înțelegerea textului. De altfel, chiar și înaintea acestei reglementări, normele în materia redactării actelor normative erau tot în acest sens, fiind manifestări concrete ale teoriilor referitoare la norma juridică în general.

Este limpede că legiuitorul, exercitându-și prerogativa constituțională fundamentală în stat, aceea de a crea norma juridică, urmărește impunerea unor conduite sociale, iar nu definirea unor noțiuni, mai mult sau mai puțin abstracte. Practic, privind în general dispozițiile legale – spre exemplu, cele cuprinse în Codul de procedură civilă – observăm că în rare situații legiuitorul a fost preocupat a defini un concept, chiar și atunci când este folosit pentru prima dată. Această situație este ușor de înțeles având în vedere că norma juridică, spre deosebire de doctrină, se adresează unui public mult mai larg, având scopul impunerii unui anumit comportament în societate, fără a avea ca deziderat teoretizarea unui anumit aspect social dat. Altfel spus, norma este edictată pentru a fi aplicată în concret, pentru a produce efectele juridice urmărite, iar nu pentru a explica o anumită orientare legislativă. Mai mult, manifestând o putere publică, legiuitorul nici nu trebuie să explice propriu-zis, adică nu trebuie să își justifice opțiunea pentru o anumită soluție legislativă, iar nu pentru o alta, la fel cum nici nu trebuie să detalieze ceea ce poate fi înțeles și fără o definiție. De altfel, apelarea la definiții legale are loc, de regulă, numai atunci când termenii folosiți sunt tehnici sau specializați într-o materie restrânsă, fiind necesar ca legiuitorul să se asigure că noțiunile utilizate sunt bine delimitate pentru a le stabilit câmpul de aplicare.

În schimb, în cazul Codului de procedură civilă, unde suntem în prezența unei reglementări generale, cu titlu de drept comun în materia procedurilor judiciare, prezența unor definiții legale nu se justifică. Chiar și în cazul în care legiuitorul a considerat necesar a lămuri sensul sau conținutul unor termeni folosiți, nu a uzat definiții legale, ci doar minime precizări utile pentru a fi înțeles sensul vizat în cuprinsul normei, cum ar fi cazul art. 235 C. pr. civ.⁴ unde este conturată deosebirea între încheierile preparatorii și cele interlocutorii. Or, fără a fi o definiție legală, norma în discuție constituie o expunere suficient de clară pentru a distinge între cele două categorii de încheieri prin raportare la specificul fiecăreia și consecințele pe care le produc în plan procesual. De altfel, scopul fiecărei reglementări este acela de a genera consecințele juridice concrete urmărite de către legiuitor, de unde rezultă că intenția de a defini un termen trebuie să fie subordonată unei asemenea voințe, dezideratul fiind acela de a norma un comportament social, nu de a teoretiza în mod oficial o anumită instituție juridică.

O altă explicație pentru care legiuitorul se ferește de inserarea unor definiții legale ar putea consta în efectele pe care o asemenea operațiune le-ar putea produce. Astfel, dacă legiuitorul indică exact, prin chiar cuprinsul normei, definiția unui termen, rezultă că nu doar interpretul, dar chiar autorul normei va fi ținut de aceasta, deci limitat. Ceea ce înseamnă că ori definiția trebuie să fie deosebit de exactă – așa cum se întâmplă, de regulă, în cazul termenilor tehnici unde nu e loc de sensuri multiple – ori prea cuprinzătoare. De aceea credem că nici nu este indicat a se utiliza definiții legislative în alte situații decât acolo unde specificul textului impune o clarificare explicită a sensului sau chiar a noțiunii folosite. În schimb, într-o materie precum procedura civilă, inclusiv în situația introducerii unor instituții sau termeni juridici noi, nu este indicat a se apela la definiții oficiale deoarece prezintă inconvenientul major al limitării, explicațiile fiind exhaustive. Or, de aici rezultă fie o restricționare a posibilității de interpretare și aplicare, fie, atunci când s-ar utiliza termeni cât mai cuprinzători și exprimări cât mai generale pentru a evita limitarea interpretării, s-ar ajunge la o permisivitate excesivă în raport cu sensul dorit. În condițiile în care norma juridică trebuie să prezinte, printre altele, trăsătura generalității sale, permițând aplicarea repetată inclusiv ipotezelor neprevăzute inițial (fiind cunoscut că este cvasi-imposibil a anticipa totalitatea situațiilor concrete ce se pot ivi cu privire la o ipoteză dată), o asemenea limitare într-un

⁴ Legiuitorul arată, în cuprinsul art. 235 C. pr. civ., că «instanța nu este legată de încheierile premergătoare cu caracter preparatoriu, ci numai de cele interlocutorii. Sunt încheieri interlocutorii acelea prin care, fără a se hotărî în totul asupra procesului, se soluționează excepții procesuale, incidente procedurale ori alte chestiuni litigioase».

domeniu comun și general aplicabil precum este procedura civilă ar fi presupus dese intervenții legislative de modificare pentru adaptarea și corectarea normei în cauză.

Drept urmare, vom observa că legiuitorul se ferește în mod justificat de inserarea definițiilor legale în cuprinsul actelor normative cu largă aplicare, cum este Codul de procedură civilă. În consecință, vom fi nevoiți a ne raporta, cel puțin la început, la sensul comun, propriu al noțiunii de admisibilitate, astfel cum este conturat în vorbirea curentă. Pentru a observa ce anume se înțelege prin admisibilitate, trebuie reținut contextul în care este folosită. Astfel, se poate constata că admisibilitatea – iar uneori, antonimul acesteia, inadmisibilitatea – este o noțiune larg răspândită în cuprinsul Codului de procedură civilă, fiind utilizată în cele mai diverse domenii. Strict cu titlul exemplificativ, amintim că legiuitorul reglementează în cazul intervenției voluntare că instanța se pronunță asupra *admisibilității* în principiu a intervenției, conform art. 64 alin. (2) C. pr. civ., normă ce are caracter general prin raportare la dispozițiile art. 74 alin. (2) sau ale art. 77 alin. (2) C. pr. civ. De asemenea, art. 255 C. pr. civ. reglementează *admisibilitatea* probelor, în timp ce art. 309 C. pr. civ. statuează asupra *admisibilității* probei cu martori. Alteori, legiuitorul menționează numai sancțiunea (adică opusul admisibilității), respectiv *inadmisibilitatea*, cum ar fi art. 457 alin. (3) C. pr. civ. privitor la respingerea ca inadmisibilă a căii de atac. Din alte dispoziții procesuale observăm că admisibilitatea poate viza atât o cerere – cum prevede art. 493 C. pr. civ. – cât și anumite probe, cum dispune art. 999 alin. (3) C. pr. civ.

2. Admisibilitatea în contextul dreptului la un proces echitabil

Fără a detalia după cum admisibilitatea ar putea viza o cerere sau o probă, putem constata că noțiunea este strâns legată de orice procedură judiciară și pare a se manifesta precum o expresie concretă a dreptului la un proces echitabil. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a observat⁵ că principiul enunțat de art. 6 par. 1 din Convenție⁶ (denumită în continuare Convenția europeană a drepturilor omului) nu reglementează numai condițiile de desfășurare a unui proces, ci și condițiile de a accede la instanța de judecată, reținând că „ar fi de neconceput ca art. 6 alin. (1) să descrie în detaliu garanțiile procedurale acordate părților unei acțiuni civile în curs, fără a proteja mai întâi ceea ce singur face în realitate posibilă exercitarea unei astfel de garanții: accesul la instanța judecătorească. Echitatea, publicitatea și celeritatea unui proces nu au nicio semnificație în absența procesului”. În legislația noastră națională remarcăm faptul că art. 21 din Constituția României⁷, denumit chiar „accesul liber la justiție” încorporează atât principiul dreptului la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, cât și liberul acces la justiție. Drept urmare, pentru a putea fi în prezența unui proces echitabil, în primul rând trebuie îndeplinită cerința prealabilă esențială, de a fi declanșat. Or, în materie civilă *lato sensu*, aceasta presupune un acces liber la justiție, adică posibilitatea reală de adresare instanței de judecată.

În contextul creionat mai sus trebuie distins accesul liber la justiție nu doar ca o simplă operațiune preponderent administrativă referitoare la adresarea efectivă către o instanță de judecată, ci mai cu seamă în posibilitatea efectivă de investiție a instanței de judecată cu o cerere asupra căreia instanța să se pronunțe în condițiile legii. Altfel spus, dreptul unei persoane de a se adresa unei autorități sau instituții publice, în cazul de față o instanță civilă, trebuie să fie real și efectiv, în sensul de a fi apt de a produce consecințe juridice, iar nu doar unul formal deoarece, în atare situație, ar fi inexistent. Ar fi complet inutilă facultatea de a adresa o cerere unei autorități a statului dacă nu ar exista și obligația corelativă a autorității de a o primi și, mai mult, de a-i recunoaște efectele juridice pe care le produce.

Apreciem că liberul acces la justiție este mai mult decât materializarea dreptului de petiționare deoarece reacția produsă prin expedierea cererii nu se limitează la formularea unui răspuns, în condițiile

⁵ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Cauza *Golder contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Hotărârea din 21.01.1975* în V. Bergerg, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 1998, p. 131.

⁶ Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, Roma, 04.11.1950, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135/31.05.1994.

⁷ Constituția României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767/31.10.2003.

și termenele prevăzute, ci în aptitudinea demersului inițial de a declanșa un litigiu propriu-zis în urma căruia să se obțină protecția și realizarea drepturilor subiective ale părții. Se observă astfel că art. 5 alin. (1) C. pr. civ. stabilește obligația judecătorilor de a primi și de a soluționa orice cerere de competența instanțelor judecătorești, potrivit legii, fiind astfel subliniat exact aspectul evidențiat de noi, anume că dreptului fundamental al liberului acces la justiție îi corespunde nu doar obligația de primire a cererii, dar și aceea de soluționare. Deși textul ar putea fi interpretat și *per a contrario*, respectiv în sensul că, atunci când cererea nu este de competența instanțelor judecătorești, potrivit legii, judecătorii nu ar mai avea îndatorirea de primire și soluționare a cererii⁸, totuși nu putem ajunge la această concluzie tocmai din considerentele expuse deoarece s-ar încălca accesul liber la justiție. Drept urmare, instanța va avea aceeași obligație de primire a cererilor chiar și atunci când nu sunt conforme sau chiar nu respectă regulile referitoare la competență având în vedere că aspectul privitor la competență privește deja activitatea de soluționare a cererii⁹, care nu poate fi decât posterioară primirii cererii. Opinia noastră este tocmai în acest sens, respectiv aceea că primirea cererii presupune și soluționarea acesteia, în caz contrar liberul acces la justiție ar fi golit de conținut. Astfel, după înregistrarea cererii, chiar și atunci când nu respectă condițiile prevăzute de lege, completul de judecată căruia îi este repartizată spre soluționare o va analiza, inclusiv din punct de vedere al competenței¹⁰. Credem noi că numai în acest fel liberul acces la justiție este garantat.

Formal, Codul de procedură civilă prevede distinct liberul acces la justiție de dreptul la un proces echitabil, cel din urmă fiind reglementat de art. 6 din legea procesuală¹¹. În esență însă, reglementarea preia standardele Convenției europene a drepturilor omului și ale Constituției naționale, făcând numai o delimitare între cele două drepturi fundamentale, între care apreciem noi că există o relație de tipul întreg-parte, liberul acces la justiție fiind o componentă și o cerință esențială pentru garantarea dreptului la un proces echitabil. Se amintește astfel că dreptul la instanță, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil, „nu poate fi conceput în absența dreptului inițial al persoanei de a sesiza instanța respectivă”¹². Ulterior și suplimentar dreptului de a sesiza instanța de judecată trebuie asigurat dreptul efectiv de a obține pronunțarea unei soluții în urma analizării cererii de către instanță. Fără a fi un drept absolut, dreptul la un proces echitabil – implicând și liberul acces la justiție – tolerează limitări legale, restricții sau condiții de exercitare sub rezerva minimă ca acestea să nu îi aducă atingere în propria-i substanță. Pentru un astfel de exemplu, în literatura de specialitate în materie de protecție a drepturilor fundamentale este amintită¹³ o practică bine conturată la nivelul Curții europene a drepturilor omului potrivit căreia regula unanimității care impunea acordul tuturor coproprietarilor pentru formularea unei acțiuni în revendicare reprezenta o încălcare a dreptului de acces la o instanță în sensul art. 6 par. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului. Cu toate acestea, respingerea unei acțiuni ca *inadmisibilă* nu constituie, în toate cazurile, o încălcare a standardelor impuse prin art. 6 par. 1 din Convenție, urmând a fi analizate condițiile în care intervine sancțiunea inadmisibilității și criteriile care o atrag, respectiv dacă dreptul la un proces echitabil, incluzând și liberul acces la justiție, este sau nu afectat în substanța sa.

⁸ Pentru o asemenea opinie, cu care nu suntem de acord pentru motivele expuse mai sus, a se vedea M. Tăbărcă, *Drept procesual civil. Vol. I – Teoria generală*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 39 și urm.

⁹ I. Deleanu, *Noul Cod de procedură civilă. Comentarii pe articole*, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 48.

¹⁰ A se vedea V. M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, art. 1-526, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 10.

¹¹ Potrivit art. 6 C. pr. civ., «(1) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege. În acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecării. (2) *Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite*» (subl. ns.). Altfel spus, aceste garanții sunt specifice întregului proces civil, indiferent de faza în care se află cauza (*judicatio* sau *executio*).

¹² G. Boroi (coord.), *Noul Cod de procedură civilă – Comentariu pe articole*, vol. I, art. 1-455, ed. a 2-a rev. și adăug., Editura Hamangiu, București, 2016, p. 28

¹³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Cauza Lupaș și alții contra României, Hotărârea din 14.12.2006* sau *Cauza Derscariu și alții contra României, Hotărârea din 26.08.2008* în C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2010, p. 437 și urm., aspecte sesizate și în C. Bîrsan, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a rev. și adăug., Editura Hamangiu, București, 2007, p. 171 și p. 199.

3. Particularități

În raport de cele de mai sus, aspectele privitoare la *admisibilitatea* (și antonimul acesteia, inadmisibilitatea) unei cereri apar inevitabile în cadrul analizei. Fără a ne propune a defini noțiunea de *admisibilitate*, vom privi acest aspect ca fiind un element intrinsec al oricărei cereri adresate instanței, incluzând aici și cererile privitoare la administrarea mijloacelor de probă în cadrul unui litigiu civil. Apreciem că noțiunea de admisibilitate este indisolubil legată de tot ce înseamnă procedură judiciară, fiind o concretizare a dreptului la un proces echitabil, asigurat prin liberul acces la justiție. *Admisibilitatea unei cereri adresate instanțelor de judecată constituie materializarea și particularizarea celor două drepturi fundamentale enunțate mai sus (dreptul la un proces echitabil și liberul acces la instanță), transpuse din abstractul lor general în concretul și specificul fiecărei proceduri, fiind astfel o condiție sau o sumă de condiții prevăzute de lege pentru adresarea cererii instanței, în scopul și cu posibilitatea examinării acesteia în fond.* Admisibilitatea nu implică și nici nu exclude temeinicia sau legalitatea cererii, acestea fiind aspecte ce țin de fondul cauzei, ci reprezintă doar un filtru procedural prealabil, ponderat de echilibrul între tendințe aparent opuse constând în dreptul la un proces echitabil și de liberul acces la justiție (care imprimă un caracter aparent deosebit de permisiv formulării cererilor), iar pe de altă parte, de condițiile formale și uneori restrictive impuse de legiuitor. Echilibrul între cele două direcții enunțate constă în aceea că, aparent, instanței i se pot adresa *orice* fel de cereri, nefiind îngădită facultatea adresării oricărei cereri autorității judiciare, aceasta având obligația recepționării lor. Ipoteza expusă reprezintă însă numai expresia formală a liberului acces la justiție și, tocmai de aceea, pare extrem de cuprinzătoare, în timp ce, pentru concretizarea efectivă a dreptului fundamental enunțat, corelativ cu dreptul la un proces echitabil, legiuitorul normează și reglează abstractul dreptului de petiționare în condiții de admisibilitate a cererii, adică tocmai acele criterii ce condiționează activitatea ulterioară primirii (recepționării) sesizării adresate, adică aptitudinea cererii de a fi efectiv judecată.

Chiar dacă legiuitorul nu a prevăzut în cadrul tuturor procedurilor o etapă prealabilă sau, cel puțin, distinctă pentru verificarea admisibilității unei cereri, în realitate această examinare are loc cu prilejul fiecărei cereri depuse. Având în vedere că admisibilitatea exprimă o materializare a liberului acces la justiție, dar în același timp o condiție sau un cumul de condiții prevăzute de lege pentru exercitarea efectivă a accesului la justiție și, ulterior, a dreptului la un proces echitabil, în realitate fiecare cerere adresată instanței de judecată este și trebuie să fie verificată dacă îndeplinește cerințele legale. În acest mod, noțiunea de admisibilitate este privită în sensul său general, ca o primă verificare a conformității cererii cu exigențele normative procesuale. În concret însă, admisibilitatea poate fi constituită din mai multe elemente, deopotrivă formale, care reglementează modalitatea de adresare a cererii către instanța de judecată și criteriile pe care trebuie să le îndeplinească pentru a putea fi examinată în fond. În consecință, neîndeplinirea cerințelor privitoare la admisibilitatea cererii va conduce la imposibilitatea examinării fondului cauzei, fiind astfel împiedicată orice analiză (judecată) asupra pretenției concrete, intervenind astfel *inadmisibilitatea cererii*. Din acest punct de vedere, inadmisibilitatea poate fi văzută ca o sancțiune pentru nerespectarea condițiilor legale de admisibilitate. Ca atare, consecința ce ar trebui să decurgă ar fi aceea a respingerii cererii ca *inadmisibilă*.

Cu toate acestea, în mod concret, în funcție de norma de admisibilitate a cererii nerespectate, uneori legiuitorul instituie o altă consecință juridică (pe care, la fel, o putem denumi sancțiune întrucât intervine ca urmare a nesocotirii unei norme procesuale imperative), cum ar fi aceea a *anulării cererii*, art. 200 alin. (4) C. pr. civ. fiind deja celebru în materie. Reglementarea – asupra căreia nu vom insista – nu este însă una de o noutate absolută în domeniu, anularea cererii intervenind și în vechea legislație procesuală, cel mai comun exemplu fiind acela al anulării cererii ca netimbrată, art. 20 alin. (3) din Legea nr. 146/1996¹⁴ privind taxele judiciare de timbru fiind și el de notorietate. Și în prezent neîndeplinirea obligației de timbrare a cererii, potrivit legii, atrage aceeași consecință, respectiv anularea cererii, prin raportare la dispozițiile art. 33 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru și art. 200 alin. (3) coroborat cu art. 197 C. pr. civ. Fiind o componentă a admisibilității

¹⁴ Legea nr. 146/1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 173/29.07.1997 și abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 392/29.06.2013.

cererii, sub forma unei cerințe distincte, opțiunea legiuitorului de a insera o consecință specifică în cazul nerespectării condiției legale poate fi înțeleasă câtă vreme este vorba despre un element a cărui prezență este cerută în cadrul celor mai multe cereri adresate instanței de judecată, fiind însă o constatare nu doar cantitativă, ci și calitativă, regula fiind aceea a existenței obligației de timbrare a cererilor, iar doar în cazuri excepționale și anume prevăzute legiuitorul exonerează partea de la o asemenea îndatorire. Ca atare, obligația de plată a taxei judiciare de timbru poate fi privită distinct, ca o condiție de sine stătătoare, chiar dacă, în opinia noastră, este tot o componentă a noțiunii de admisibilitate a cererii.

În esență, ceea ce dorim să evidențiem prin aceste rânduri este ideea că, în toate cazurile – adică și acolo unde nu este prevăzută expres o cerință de admisibilitate – în realitate instanța este ținută a efectua un asemenea examen asupra admisibilității cererii cu care a fost investită. Acesta se realizează la nivel general, chiar și atunci când legiuitorul prevede sancțiuni procesuale specifice, cum ar fi anularea cererii ori decăderea părții din dreptul de a formula cererea respectivă. Astfel, până a ajunge să analizeze fondul dreptului dedus judecării, instanța trebuie să efectueze un control al condițiilor generale de admisibilitate pentru a se putea pronunța asupra cererii cu care a fost investită. În caz particular, de cele mai multe ori în ipotezele căilor de atac sau al procedurilor speciale, legiuitorul prevede fie anumite cerințe de admisibilitate [cum este cazul art. 997 alin. (1) C. pr. civ. privind ordonanța președințială], fie direct sancțiunea inadmisibilității cererii în anumite condiții (cum este ipoteza menționată de art. 467 C. pr. civ.). În toate aceste situații trebuie însă observat că împrejurările care atrag inadmisibilitatea cererii (sau, după caz, incidența nulității acesteia, ca specie a inadmisibilității) privesc criterii formale, exterioare fondului raportului juridic dedus judecării. Altfel spus, (in)admisibilitatea este o chestiune esențialmente procedurală. Pe cale de consecință, deși în practica judiciară există tendința instanțelor de a respinge anumite cereri ca inadmisibile, atunci când cererea nu poate fi admisă din împrejurări ce țin de dreptul material dedus judecării, sancțiunea nu poate fi inadmisibilitatea cererii. Spre exemplu, când creditorul pretinde o sumă mai mare decât cea rezultată din raportul juridic dedus judecării ori atunci când creanța este afectată de un termen suspensiv, cererea de chemare în judecată nu este inadmisibilă, ci nefondată (pentru partea care depășește cuantumul rezultat din raportul juridic de drept material) ori prematură. Diferența, deși aparent limpede, credem că este necesar a fi prezentată în condițiile în care lipsa dreptului material al reclamantului (fie în întregime, fie sub aspectul întinderii acestuia) nu constituie o analiză de procedură – deci de admisibilitate – ci de fond, motiv pentru care așa-zisa sancțiune a depășirii limitei dreptului material se va concretiza în mod corespunzător în același plan, adică în soluția pe care instanța o va pronunța pe fondul raportului juridic. Un argument în plus în acest sens este acela că, pentru a ajunge la soluția de respingere a cererii (eronat ca inadmisibilă), instanța trebuie să efectueze o verificare a raportului juridic de drept material în privința existenței și a întinderii dreptului dedus judecării. Or, o asemenea analiză presupune deja evocarea fondului, deci automat momentul procesual al examinării admisibilității cererii de chemare în judecată trebuie să fi fost depășit. În schimb, cum este ipoteza ordonanței președințiale spre exemplu, neîndeplinirea cerințelor de admisibilitate – fiind o chestiune strict procedurală – va împiedica orice analiză a raportului juridic dedus judecării, motiv pentru care cererea nu poate fi respinsă altfel decât ca inadmisibilă tocmai pentru că etapa preliminară de verificare a admisibilității cererii nu poate fi depășită.

4. Concluzii

Mai mult, din construcția expusă anterior nu trebuie înțeles că, acolo unde încetează admisibilitatea unei cereri încetează și dreptul la un proces echitabil deoarece, de principiu, inadmisibilitatea (sau varietățile acesteia, cum ar fi *anularea cererii*) intervine sub forma unei sancțiuni atrase de nerespectarea condițiilor legale de admisibilitate a cererii. Or, aceasta înseamnă că, sub rezerva îndeplinirii acelor criterii impuse, cererea poate fi admisibilă, adică ar avea aptitudinea de a fi analizată în fond. Drept urmare, respingerea unei cereri ca inadmisibilă nu conduce obligatoriu și la negarea accesului la justiție câtă vreme există sau, cel puțin, a existat posibilitatea îndeplinirii respectivei condiții preliminare. Acest raționament rămâne însă valabil doar în privința cererilor principale (introdutive de instanță), în timp ce în cazul celorlalte tipuri de cereri, mai ales pentru căile de atac,

restricțiile pot fi mult mai mari, uneori legea interzicând chiar anumite demersuri judiciare¹⁵. Chiar și în aceste condiții, câtă vreme liberul acces la justiție nu este anihilat, impunerea unor condiții suplimentare, a unor restricții sau chiar limitări (fie a căilor de atac, fie a probelor, fie a cererilor noi¹⁶) nu constituie, de regulă, o atingere adusă dreptului la un proces echitabil în condițiile în care a existat posibilitatea legală a formulării cererii inițiale, adică a fost recunoscută *admisibilitatea* acesteia la un moment inițial. Ca atare, liberul acces la justiție este garantat chiar în contextul în care legiuitorul impune, din diverse rațiuni, condiții mai dure pentru anumite cereri sau chiar le interzice expres în anumite cazuri. În atare situații, tocmai pentru a nu reprezenta o încălcare a dreptului de acces la instanță, credem că ar trebui să se menționeze în considerentele hotărârii prin care se respinge cererea ca inadmisibilă, după caz, fie dispozițiile legale ce interzic demersul procesual promovat de partea căreia i se respinge cererea în asemenea mod, fie calea procesuală pe care ar fi trebuit să o urmeze.

Având în vedere toate cele de mai sus, vom aprecia admisibilitatea ca fiind un element intrinsec oricărei cereri adresate instanțelor de judecată ce reprezintă o condiție sau un cumul de condiții formale prevăzute de lege și a căror îndeplinire determină aptitudinea cererii de a fi examinată pe fond. În atare situație, fiecare cerere trebuie să fie analizată, prioritar, din prisma admisibilității sale, respectiv dacă și în ce condiții este îngăduită de legea procesuală.

¹⁵ Spre exemplu, art. 483 alin. (2) C. pr. civ. exclude, *de plano*, calea de atac a recursului pentru o categorie însemnată de cazuri, în timp ce art. 999 alin. (3) C. pr. civ. califică drept inadmisibile probele a căror administrare necesită un timp îndelungat, fiind astfel incompatibile cu specificul procedurii ordonanței președințiale.

¹⁶ Restricții cu privire la cereri noi putem identifica în cazul art. 209 alin. (7) C. pr. civ., unde este interzisă formularea unei cereri reconvenționale față de cererea reconvențională depusă de către pârât sau în cazul art. 204 alin. (1) și alin. (3) C. pr. civ., unde reclamantul nu își poate modifica *oricând* cererea de chemare în judecată fără acordul tuturor părților, riscând a nesocoti dreptul la apărare al pârâtului sau al celorlalte părți.